

Het Evenwicht in de Geldlade,

DOOR

M. J. HOMAN.

Ons levensgeluk is voor een goed deel gegrondvest op eene gezonde verhouding tusschen onze uitgaven en onze inkomsten. De moeilijkheid in een beroep met onzekere geldelijke middelen en constante verplichtingen bestaat in het vinden van het noodzakelijke evenwicht. Wie reeds gedurende een flink getal jaren vast in het zadel zit, herinnert zich wellicht nog maar vaag de doorgestane zorgen en beziet ze door den verfraaienden bril der herinnering, die maakt dat de meest stootende, puntige kanten vervagen en het verleden zich alleen vertoont in gladde omlijsting. Er is ontegenzeggelijk groote bekoring in het overwinnen van hindernissen op onze loopbaan, welke bekoring grooter wordt, naarmate we haar van op grooteren afstand met een terugblik gadeslaan. Later vallen ze buiten het bereik eener zuivere waarneming en beoordeeling, omdat onze omstandigheden zijn veranderd en onze capaciteiten aangesterkt zijn. Evenwel doen er zich somwijlen, bij het verkrijgen van een bestaan door middel van het vormen eener regelmatige praktijk, zwarigheden voor, die beter achterwege hadden kunnen blijven, aangezien ze onnoodig te veel van onze jonge vakgenooten vergen. De regelen, welke hier zullen volgen, zijn grootendeels gericht tot de massief gevestigden onder ons. Deze toch hebben den tijd van door hunne praktijk heen en weer geslingerd te worden, reeds lang achter den rug en houden de teugels strak gevat. De geldelijke bekommring zijn ze te boven gekomen en ietwat verbaasd zullen ze opkijken, als men hun vertelt

van de schier onoverkomelijke bezwaren, die een te schraal bedrijfskapitaal in de vormingsjaren der praktijk met zich brengt. Daarom is het niet overbodig, voor zoover ze het zelf hebben beleefd, hun geheugen ten opzichte van deze schaduwzijde eens te verhelderen en voor wie, in hun periode van opkomst van deze onaangenaamheden minder hebben ondervonden, niet te verhehlen, dat ze niettemin toch bestaan. Het verhaal over het lot van een onzer populaire schrijvers heeft me indertijd diep getroffen. Er werd helder in bewezen hoe iemand, buiten eigen schuld, een loopbaan moest afbreken, welke anders zijn geheele toewijding zou hebben verworven. Uit zijn geschriften blijkt voor den oplettenden lezer op talloos veel plaatsen een wrok over het niet bereiken van het gewenschte doel; er spreekt uit mijn werken een sarcasme, ontstaan door het besef van meer capaciteiten in zich te gevoelen dan ontwikkeld zijn kunnen worden. Ge kent dit verhaal ook en zult, vooral als U mogelijk op een of ander tijdstip in uw carrière een dergelijk lot boven het hoofd heeft gezweefd, ook gevoeld hebben hoeveel leed het een ambitieus student moet gedaan hebben om een hem belang inboezemend studievak vaarwel te zeggen wegens ongelukkige financiëele omstandigheden zijner verzorgers. We weten, dat het offer gebracht werd en de jonge man zich buiten zijn geboorteland kweet van een taak, die stond beneden de krachten, welke hij in zich had, doch die hij door een ongelukkig toeval slechts gedeeltelijk kon ontwikkelen. Wat er van hem gedrukt is geworden, toont zulk een grooten aanleg, dat we uit veel vinnigscherpe opmerkingen de smart kunnen waarnemen van een onvoltooiden, naar geacheveerde kennis hunkerenden geest.

In onze kringen vertoont zich in den laatsten tijd iets wat doet denken aan een wanverhouding tusschen dat, wat er in de kas vloeit en hetgeen er voor levensbenodigheden weer uitgenomen moet worden. Dit valt te proeven uit de neiging, die er onder onze collega's bestaat om instrumenten en materialen tegen gereduceerde prijzen in te

koop, zooals dit reeds in een plan tot coöperatieven inkoop tot uiting en ter discussie is gekomen. Het ligt voor de hand, dat de gezetenen onder ons, die weinig de beslommering van het rondkomen meer gevoelen, niet uit zichzelf tot het beknibbelen op de belooning der handelaren zijn overgegaan. Zelf kunnende rekenen op een voldoende inkomen, dat door nauwgezetheid en ijver tot een toereikend jaarlijksch minimum is gestegen, gunnen ze ook den koopman, die hen van goed instrumentarium voorziet, met genoeg zooveel als deze verklaart, dat hem toekomt. Maar al te goed hebben ze de gelegenheid gehad om koopwaar en koopwaar met elkaar te vergelijken, weten ze, dat deugd en betrouwbaarheid in materiaal eigenschappen zijn, die aangemoedigd behooren te worden door er de veelal scherp overwogen geldswaarde voor te vergoeden en die te vergoeden niet met een benepen oorwomsgezicht, doch zonder discussie, met een gevoel van dankbaarheid in zich, dat er door fijne metaalbewerkers zooveel moeite wordt gedaan om ons te voorzien van de voor onzen arbeid meest doelmatige werktuigen en gereedschappen. Ofschoon de attractie eener fabriek mede daarin is gelegen, dat ze partij weet te trekken van het beste, wat er aan nieuwe vindingen aan het daglicht treedt en verbeteringen voor zeker de helft van den kant dergenen komt, die de instrumenten in de praktijk gebruiken en de voordeelen en tekortkomingen ervan door ervaring kennen, kan het toch in het algemeen niet als bevorderlijk beschouwd worden, dat het fabriekskantoor rechtstreeks met de ge- of verbruikers aanraking zoekt. Er is hier bemiddeling noodig, van den handel bij voorkeur. De koopman, die met den praktiksman in aanraking komt, verzamelt zijne gegevens om die weer bij de fabricage ter sprake te brengen. Het is natuurlijk, dat de fabrikant, die zijn belangen door den handel niet voldoende behartigd ziet, volkomen het recht heeft zich ook onmiddellijk — door geschrift of in persoon — met de gebruikers van het door hem vervaardigde materiaal

in verbinding te stellen. Gewoonlijk is dit echter overbodig; de tandarts gewent aan bepaalde vormen zijner instrumenten, die hij juist door zijne bekendheid met de redenen, waarom ze aldus zijn gemaakt en niet anders, op de beste en doelmatigste manier weet te gebruiken. Moet een of ander hulpmiddel bij de dagelijksche verrichtingen door slijtage worden vervangen, dan zal meestal, met vermelding van vorm en fabrikant, bij den handelaar aanvraag worden gedaan om een met het vroegere overeenkomend instrument. Heeft de tandarts zelf niet met al te veel schrielheid in het beloonen der door hem geleverde diensten te kampen, dan is er voor hem weinig of geen aanleiding om van den koopman te verwachten, wat hij voor zich onmogelijk zou kunnen volhouden, namelijk het doen dalen van de belooning tot zulk een laag peil, dat de omzet voor hem geen bron van bestaan meer zou opleveren. Het komt er echter op aan, dat de verhouding niet tot die grenzen komt, waarbij de fabrikant en de handelaar te veel van de verdiensten van den consument en afnemer zouden nemen, waardoor we de wanverhouding zouden zien ontstaan, dat de door moeilijken arbeid verkregen penningen zouden worden aangewend om den handel op gemakkelijke wijze tot welvaart te brengen. Heeft men een behoorlijk aantal jaren verschillende marktproducten en catalogi met elkander vergeleken, dan kan men gelegenheid hebben gehad om te weten te komen, dat artikelen van gelijke kwaliteit slechts weinig variatie in het waardebedrag vertoonen. De concurrentie zorgt daarvoor. Er zal in hoofdzaak worden gelet op deugdelijkheid van het artikel en daarbij wordt vaak afgegaan op het fabrieksmerk. Ons succes hangt met de deugdelijkheid nauw samen, vooropgesteld, dat we ons terdege hebben bekwaamd om het op de beste wijze aan te wenden. Op de kosten letten we weinig, omdat we weten, dat al te groote verdiensten tot vermeerdering der mededinging op de markt aanleiding zouden geven.

Hoe is het dan mogelijk, dat zulk een groot aantal collega's

van gevestigden naam en reputatie er toe overgingen om den aankoop buiten den handel om in overweging te nemen? Het kan hun niet onbekend zijn, dat bij reductie van het aantal handelaren — en deze zijn menschen met ondernemingsgeest — ze vermoedelijk niet uit het vak zullen treden, waarin ze eenmaal met veel moeite, en waarschijnlijk niet zonder kosten, zich hebben ingewerkt en op de hoogte van de behoeften hebben gesteld. Ze gaan misschien van handelaar fabrikant of deelgenoot bij de fabricage worden, zoodat langs dien weg toch een gedeelte van het kapitaal, dat in de gezamenlijke tandheelkundige wereld circuleert, door hunne handen gaat. Een bepaalde groep van personen zou er niet door worden verdrongen, wat anders het gemiddelde cijfer van inkomsten voor de overblijvenden hooger zoude maken. Bovendien zou door velen, die reeds een goed inkomen genieten, in dat geval, onder den bekenden drang van ons publiek er toe worden overgegaan, de voordeelen der lagere instrumenten en van het goedkoop materiaal aan hunne patiënten ten goede te doen komen, waardoor de lichtzijde der regeling voor degenen, die er eigenlijk het profijt van moesten trekken en dit het meest noodig hebben, grootendeels of geheel imaginair zou blijken. De gedachte om voordeelig in te koopen zal dan ook waarschijnlijk — en niet zonder reden — gekomen zijn uit den kring der pas beginnenden. In den eersten tijd der vestiging — en het kan, in verband met ongunstige plaatselijke omstandigheden geruimen tijd duren alvorens een tandarts behoorlijk gevestigd is — zijn de onkosten in veel gevallen niet minder dan wanneer het inkomen reeds toereikend is, terwijl de middelen, voortvloeiend uit het bedrijf, gering zijn. Er kan niet anders dan lijdelijk worden afgewacht, dat allengs een regelmatige toevloed moeite en uitgaven loonend zal maken. Met eenige zekerheid is vooraf niet te bepalen hoe het verloop der praktijk in den beginne zal zijn. Dit is voornamelijk een tref. Humaniteit der plaatselijke collega's, voorzoover ze er reeds zijn gevestigd of van anderen, die zich na hem

mochten gaan vestigen, maakt inderdaad een gewichtige factor uit voor zijn vroeger of later slagen. Dit is iets, wat we mogelijk iets beter zouden kunnen aankweeken: het zich meer algemeen verantwoordelijk stellen voor het welslagen van degenen, die nu eenmaal in onze gelederen zijn opgenomen. We hebben onze kunde aan gelijken maatstaf van beoordeeling onderworpen; we dragen denzelfden titel; we hebben onze gedachten voortdurend gevestigd op hetzelfde doel, in het belang onzer medemenschen. Hoe zullen we dan, zonder ons zelve te blameeren, kunnen nalaten de aanvankelijk minder fortuinlijken onder ons, voor zoover het betreft eene misrekening bij het beoordeelen van het gunstige der vestigingskansen, de geldelijke gevolgen daarvan dragelijk te maken. Wel heb ik in mijn artikel over praktijks-assistentschap als meening aangegeven, dat het de plicht is van degenen, die den student de gelegenheid gaven de studie tot het einde te volbrengen, ook de middelen voor vestiging en den weerstand tegen de wisselvalligheid van den begintermijn behooren te verschaffen, maar acht het noodig er hier aan toe te voegen, dat er een zoodanige misrekening gehouden kan zijn, dat de verstrekte aanvangsweerstand ontoereikend is. Het is dan niet alleen hard en ondoelmatig, doch tevens tegen het algemeene vakbelang, wanneer er geen gelegenheid bestaat om op geschikte manier uit eigen kamp in dergelijken nood te kunnen voorzien. Het is wel waar, dat we in dit opzicht in ons vak in ongunstige omstandigheden verkeeren. Waar er in verschillende beroepen reeds lang een maximum aantal beoefenaars is ontstaan en dit getal slechts van lieverlede, en soms wel eens te traag, uit het opkomende geslacht wordt aangevuld, vinden we den toestand bij ons geheel anders. In de groote steden is sinds korte jaren het cijfer minstens verdubbeld en zelfs wel eens verdrievoudigd; allengs gaan kleinere steden, en daarna misschien in het verschiet de dorpen, op de aanwezigheid van een tandarts rekenen. Dit keur ik niet af; het zal blijken, dat ze er op den duur een gewaardeer-

den werkkring zullen vinden, wanneer de gelegenheid hun niet ontbreekt om naar de eischen der wetenschap op te treden en ze niet behoeven te voldoen aan de grillige aanvraag van een publiek, dat in ons menschen ziet, die er enkel zijn om het aangezicht te verfraaien. Om aan zulke weinig snuggere leekenverzoeken weerstand te kunnen bieden en de baas in onze spreekkamer te blijven, is het hard noodig, dat de verleiding van eenige blinkende rijksdaalders of verlokkende velletjes papier voor het verschaffen van een ondoelmatig pronkgebit verre blijft. Ons wel overwogen advies behoort onherroepelijk en onafhankelijk te zijn. Toch is de toestand op het huidige moment nog zoo, dat de meesten onzer zich een bestaan hebben te formeeren, niet ten koste van reeds bestaande praktijken, doch er naast en ondanks deze. Gelukkig begint het gevoelen veld te winnen, dat een nieuw gevestigde gerust welkom kan worden geheeten in de gelederen, omdat er geen sprake van kan zijn, dat hij een bedreiging vormt voor de zekere mate van welstand dergenen, die reeds door een kortere of langere periode van tobben zijn heen geworsteld. In de wijze van opvatting hunner taak ligt hunne kracht en uit de achting, die hunne collega's hun toedragen, zal hun blijken in hoeverre ze den goeden weg hebben ingeslagen om voor hunne medemenschen van het grootst mogelijke nut te zijn. Het is de vraag of wij als geheel, bij den tegenwoordigen aanwas van medewerkers in ons beroep, in kritieke tijden bestand zullen zijn tegen een onnatuurlijke verhouding, die ontstaat door het eenerzijds snel vermeerderen der beschikbare tandheelkundige hulp en een daartegenover staande traag uitbreidende vergrooting der aanvraag door tandverpleging behoevendenden. Er zou, wanneer het aantal tandartsen stationnair bleef, een tamelijk constante jaarlijksche som aan hen gezamenlijk worden vergoed voor verleende hulp, welke som na aftrek van bedrijfskosten moet dienen om hun met hunne gezinnen de bestrijding der uitgaven voor levensonderhoud en die ter voorkoming van een zorgvollen ouden

dag mogelijk te maken. De vergelijking met die beroepen, waarin de verrichte werkzaamheden door eene vaste jaarlijksche bezoldiging worden beloond en waarbij de vertegenwoordigers aanvangen met een inkomen, dat er op berekend is om een jong gezin van het noodige te kunnen voorzien, is hier niet te maken. Door de straks genoemde omstandigheid staan we ook achter bij al die bedrijven, welke een vrij vast getal ingelijfd en in zich vereenigen en waaruit naar gewoonte degenen, die op rijperen leeftijd hun plicht in actieven dienst tegenover hunne professie reeds hebben vervuld, zich kunnen terugtrekken met een pensioen of uit andere bron voortvloeiende rente. Hierbij nemen de nieuweren de als het ware ontstane vacante plaatsen in. De strijd, dien wij op het oogenblik in minder gunstige conditie hebben te voeren, is beduidend moeilijker. Iemand, die hierover slechts terloops zijn gedachten laat gaan, zal misschien beweren, dat het des te eervoller is, wanneer het streven met welslagen bekroond wordt. Dit is min of meer waar; echter wordt er iets vergeten, iets heel belangrijks. Er is voor de nauwgezette uitoefening van ons beroep een niet geringe fysieke kracht en een goede dosis opgewektheid noodig. We kunnen volstaan met weinig van onze capaciteiten aan ons vak te geven, zonder dat zulks een bedreiging wordt voor onzen kans op welstand, maar we kunnen ook volkomen onzen plicht vervullen. Dit laatste komt ongetwijfeld onzen patiënten ten goede. Doch daarbij ligt de kwade kans weer spoedig op ons terrein. Er kan nauwelijks verwacht worden, dat degenen, die door uitbreiding der gelegenheid tot het verstrekken van tandheelkundige hulp, uit hun onverschilligheid ten opzichte van hun gebit zijn wakker geschud, genoeg bij zullen brengen om de totale som in overeenstemming met het zich ras uitbreidende korps te doen stijgen. Het ligt voor de hand, dat het evenwicht kans loopt hier verbroken te zullen worden. De verschijnselen zijn er. Op een symptoom, dat geen overmaat van welvaart aanduidt, bestaande in het voorkomen

van advertentiën in ons vakblad, welke met ons beroep als beroep niets hebben uit te staan, zal ik hier niet verder ingaan, doch slechts even vermelden.

Het eigenlijke verschijnsel vinden we in het feit, dat het vraagstuk van den coöperatieven aankoop van werktuigen ten dienste der tandheeskunde en tandtechniek, alsmede materialen, welke in beide worden verarbeid, reeds tot een openbare bespreking aanleiding gaf. De opmerking is in het voorgaande bereids gemaakt, dat, wanneer de toename van vraag naar tandheeskundige hulp tegen betamelijke belooning niet in overeenstemming is met den aanwas van het aantal deskundigen, de kans groot wordt, dat eenige nieuw gevestigden in de knel geraken. We mogen aannemen, dat ze zonder schulden de praktijk zijn begonnen en, behalve dat hunne installatie behoorlijk contant werd voldaan, ze over een reservefonds beschikken, dat hen door een paar schadelijke jaren heen zal helpen. Laat ons beginnen met het benodigde voor een zich vestigend collega onder drie hoofden te rangschikken: *a.* de oprichtings- of installatiesom, *b.* het bedrijfskapitaal, *c.* het reservefonds.

Onder *oprichtings- of installatiesom* versta ik het kapitaal, dat toereikend is om de complete inrichting voor operatieven en technischen arbeid, alsook de meubileering der woning, te bekostigen. Het is een goede taktiek om in dit opzicht gematigd op te treden en eerst langzamerhand, wanneer de omstandigheden constant zich gunstig doen aanzien, van het reservefonds iets af te nemen om de huiselijke inrichting te completeeren. Het spreekt van zelf, dat het benodigde voor de praktijk, van begin af, geheel aanwezig behoort te zijn. Op een gegeven oogenblik zal zich het gemis van elk onderdeel van een volledig instrumentarium doen gevoelen. Bij de huishoudelijke inrichting, evenwel, ligt de satisfactie grootendeels in de geleidelijk groeiende macht om van het terzijde gelegde iets af te zonderen voor de kleinere en grootere geriefelijkheden

des levens. Bij sommigen komt dit tijdstip reeds spoedig; deze hebben geluk gehad in de eerste periode hunner vestiging. Er zijn er echter ook, die langen tijd geduld hebben te oefenen, voordat hun geslonken reservefonds tot het oorspronkelijk bedrag is teruggekeerd om eerst na een constant terugkeerend surplus het meerdere te kunnen aanwenden. We komen daarbij wel eens op de gedachte, of het dan niet zonder die huiselijke geriefelijkheden kan. Zeker wel — we bedoelen immers ook ze in den eersten tijd te ontberen? Komt echter de lang verwachte tijd van voorspoed, dan behoeft niets ons te beletten ze aan te schaffen en er een gepast gebruik van te maken. Wie dagelijks werkzaam is in een beroep, dat er geheel op gericht is om de natuur te hulp te komen bij het in goeden staat houden van anderer lichaam, waar omstandigheden leemten hebben doen ontstaan, heeft er wel eenige aanspraak op om wat anderen bijdragen om het leven te veraangemen, te accepteeren. Er is nauwelijks een werkkring denkbaar, waarbij na aanhoudenden arbeid meer de noodzaak eener regelmatige lichamelijke en geestelijke bezigheid gevoeld wordt als juist de onze. We bevinden er ons niet wel bij, wanneer er zich tijdelijke stilstand voordoet in den geregelden gang van onze dagtaak. Dit maakt, dat we niet met afkeuring zullen spreken over een redelijke luxe. Wanneer we, na een betamelijk aantal uren aan de zijde van den operatiestoel te hebben doorgebracht, de eene patiënt na de andere hebben zien komen en gaan, nagenoeg al onze arm-, been-, rug- en halsspieren weldadigen gymnastischen arbeid hebben verschaft, dan kunnen we bij het nuttigen van ons kop chocolade te drie of vier ure des namiddags de verkwikking des te beter waardeeren, wanneer we er tevens aan denken, dat we den kweek der cacaoplantages, de poederfabricage, het blikemballage-emplooi, de etikettenmakerij en het winkelbedrijf helpen bevorderen en wellicht aan eenige bij die vakken betrokkenen juist daardoor weer het genoegen veroorloven hunnen tandarts voor zijne

degelijke conserveerende behandeling een redelijke belooning te geven.

Met *bedrijfskapitaal* wordt bedoeld de som, die geregeld benoodigd is om de geregelde uitgaven over een zeker tijdvak te bestrijden. Heeft men als regel aangenomen de patiënten slechts eens per jaar te doen weten, welk cijfer of groepje cijfers ge denkt, dat ze u in munt voor uwe moeite behooren te overhandigen, dan zal er als bedrijfskapitaal benoodigd zijn een bedrag gelijk aan een jaar huiselijke uitgaven, waarin bij overleg weinig variatie zal zijn, vermeerderd met die voor de praktijk. Aanvankelijk is er echter meer noodig dan juist toereikend is om wat er in den loop van het jaar uitgegeven zal worden, beschikbaar te hebben. Wanneer in de eerste maand van het nieuwe jaar de declaraties in zee zijn, is daarmede het geld nog niet in de lade. Er zijn veel verschillende opvattingen inzake het nakomen der geldelijke verplichtingen, ook tegenover den tandarts. Ge kunt er vrij goed op rekenen, dat ongeveer twee derden uwer posten op de lijst van vorderingen in de eerste helft van het jaar eene aanduiding vereffend hebben gekregen, doch het jaar geraakt ten einde, alvorens ge, soms na tweede aanschrijving, met uw debiteuren voor negen tienden quitte staat. Van de achterblijvers komt er na derde aanschrijving nog een enkele opdagen; de overigen zijn òf van meening, dat de ware kunst bestaat in het verkrijgen van iets zonder vergoeding òf ze verbeelden zich, dat de tandarts nooit behoefte heeft aan contanten en deze dus beter voor hen zelve kunnen worden besteed. Deze beide groepen vormen een schril contrast met degenen, wier beleid voorschrijft jaarlijks op hunne begrooting een vast bedrag voor tandheelkundige hulp uit te trekken. Voor alle eventualiteiten is het echter doelmatig op een bedrijfskapitaal te rekenen gelijk aan drie maal de helft van de som der jaarlijksche bedragen aan de debetzijde van uw kasboek.

Het *reservefonds*, ten slotte, is een kapitaal, waarvan

jaarlijks zooveel wordt afgenomen als het geheel der uitgaven dat der inkomsten overtreft. Dit verschil neemt geleidelijk af, totdat er tusschen beide zuiver evenwicht is. In normale gevallen klimt daarna het bedrag der inkomsten boven dat der uitgaven, zoodat het reservefonds tot het oude bedrag kan worden hersteld. Eerst dan is het tijdstip aangebroken om tot de voltooiing der huiselijke geriefelijkheid over te gaan. Men zal nu ook kunnen gaan denken aan de zorgen voor den ouden dag voor zich en zijne nabestaanden, voorzover dit kan worden geregeld tegelijk met mogelijke aflossingen. Indien hiervoor termen bestaan, doordat er een zoodanige overeenkomst aangegaan is, geschiedt uit het reservefonds geleidelijk de afbetaling dezer verplichtingen. Deze kan omvatten een of meer der boven genoemde rubrieken, al naar mate op het geheel of op een gedeelte der totale som van de bedrijfsinrichting overeenkomst tot teruggave rust. Men bedenke echter, dat het reservefonds onvoldoende is, wanneer het op een constant bedrag wordt gehouden, daar het aangevuld behoort te worden met het geschatte bedrag der slijtage aan apparaten, instrumentarium en verdere praktijks- en huishoudelijke inrichting. De voorzichtigheid gebiedt verder om daarbij in aanmerking te nemen, dat er zich onvoorziene omstandigheden kunnen voordoen, waardoor de reserve gevoelig wordt aangetast, wat een reden is om zich niet door den prikkel om spoedig alles vrij te krijgen, tot te groote aflossingen te laten verleiden. Wat eenmaal aan het bedrijf werd ontnomen, is door den geldschietter op andere wijze besteed, zoodat het beter is aanvulling van het reservefonds, nadat restitutie reeds heeft plaats gehad, te voorkomen.

Waartoe zou nu een door onze collega's gevormde kas, als waarop hier en daar in dit artikel is gezinspeeld, kunnen dienen? Na de uiteenzetting der inrichting van het bedrijf, zooals ik me die voorstel, is dit licht te gissen. Als eenmaal voor alle mogelijke geldelijke benoedigheden der vestiging eene begrooting is gemaakt en met de meeste kansen voor

het vroeger of later slagen rekening is gehouden, dan zullen degenen, die den aanvangenden praktikant daarbij de financieële hulp verleenden, er niet verder op rekenen nog opnieuw bij te moeten springen. Aan de behoefte der installatie, bedrijfsvoorziening en reserve-eisch is voldaan en daarmede wordt de vestiging geacht voltooid te zijn. Echter niet steeds op afdoende wijze, zonder dat er nochtans van mislukking in het kiezen eener geschikte plaats voor vestiging kan worden gesproken. Een moeilijk begin kan gemakkelijk tot een schitterend vervolg overslaan. Behalve, dat zich kort na elkander in een zelfde stad meerdere beginners kunnen neerzetten, zonder dat vooruitgang dier woonplaats dit feitelijk rechtvaardigt, kan de ongelukkige omstandigheid zich voordoen, dat eenige der ouderen hunne praktijk aan jongeren overdragen tot teleurstelling der andere nieuw geïnstalleerden, voor wie de inkrimping van hun reservefonds belangrijk langer zal duren dan onder andere omstandigheden het geval zou zijn geweest. En niet alleen inkrimping, het kan op deze manier totaal uitgeput geraken. Dan komt voor iemand, die dit moet onder vinden, een periode, die niet door ieder wordt begrepen; een op dergelijke grondslagen rustend bedrijf wordt door ongunstige plaatselijke omstandigheden aan den rand van den ondergang gebracht. Waar het in den eersten aanvang nog wel gaat om van woonplaats te veranderen, wordt dit later moeilijker; de verandering zou onder deze omstandigheden vermindering van positie beteekenen. Het is een toestand, waarin de betrokkene er alles op zou willen zetten om zijn standplaats te behouden, waar hij weet, dat het een door het toeval veroorzaakte crisis in zijn loopbaan is, die, doorstaan zijnde, weer tot volkomen gezondheid kan leiden. Men kan er zich indenken, dat wien dit overkomt, een gevoel met zich draagt als *Dante*, die gedurende vijftien jaren als banneling te Florence had verblijf gehouden. Ook *Dante* wilde er niet van weten, toen men hem mededeelde, dat hij naar zijne oude woonplaats kon terugkeeren,

mits hij zich als misdadiger aanmeldde, opdat hem op St. Johnsdag vergiffenis zou kunnen worden geschonken. Ook D a n t e was er zich niet van bewust iets verkeerd te hebben gedaan. Integendeel. Iets, wat ook kan worden getuigd van den collega, die verkeert in eene positie als boven geschetst. Zou niet de genezing in zulk een kritisch tijdperk kunnen worden verschaft door een fonds, opgericht en gesteund door de gezamenlijke vakgenooten, welk fonds de apotheek meteen uitmaakt, waarin het heilzaam middel zeker is te vinden? Zulk eene instelling te vormen schijnt me voor de naaste toekomst een onzer eerste opgaven.
